

จิตวิทยากับภาษา:

เบื้องหลังการบิดเบือนและสร้างความเกลียดชัง

Uphawan Namhiran

ภาษาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารความหมายระหว่างกันเท่านั้น แต่ภาษายังเป็น “กระจกสะท้อน” ที่ฉายภาพให้เห็นถึงกระบวนการคิด ทักษะคิด วุฒิภาวะทางอารมณ์ และสภาวะจิตใจของผู้พูดหรือผู้เขียนได้อย่างชัดเจน ดังคำกล่าวที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยา ส่อสกุล” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ในยุคปัจจุบัน ที่การสื่อสารไร้พรมแดนและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) เรามักพบเห็นการใช้ภาษาเพื่อโจมตี พาดพิง สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) รวมถึงการบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่นำไปสู่ปัญหาทางกฎหมาย เช่น การฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทหรือความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวของบุคคลมีชื่อเสียงหลายกรณี แต่ยังเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญยิ่งในมิติของภาษาศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา

บทความนี้จะวิเคราะห์การใช้ภาษาที่สร้างความเกลียดชังและการบิดเบือนความจริง ว่าสะท้อนถึงเบื้องลึกของจิตใจผู้ใช้อย่างไร ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบในวงกว้าง และเจาะลึกในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารบนโลกออนไลน์

ความหมายและความสำคัญของ

“ภาษาสะท้อนความคิดและจิตใจ”

ในทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) มีความเชื่อว่า ภาษาและความคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (Evans & Green, 2006) คำศัพท์ที่เราเลือกใช้ โครงสร้างประโยคที่เราผูกขึ้น หรือแม้แต่น้ำเสียง (Tone) ในตัวอักษร ล้วนผ่านกระบวนการคัดกรองจากสมองและจิตใจ ความสำคัญของการทำความเข้าใจเรื่องนี้ คือการตระหนักว่า “คำพูดคือตัวแทนของตัวตน”

ที่มาภาพ <https://unsplash.com/photos/angry-face-illustration-5otlbgWJLLs>

บุคคลที่มีปัญญา มีวิจรรย์ญาณ และมีจิตใจที่เมตตา ย่อมเลือกใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ เคารพผู้อื่น และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่เต็มไปด้วยความโกรธแค้น ความอคติ หรือความอิจฉาริษยา มักจะระบายความรู้สึกเหล่านั้นออกมาผ่านภาษาที่ก้าวร้าว หยาบคาย หรือบิดเบือน

ตัวอย่างของการใช้ภาษาที่สร้าง

ความเกลียดชังและการบิดเบือนความจริง

ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคำด่าทอที่หยาบคายแบบตรงไปตรงมา แต่ยังรวมถึงการใช้ภาษาเพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) การเหมารวม (Stereotyping) และการเสียดสีที่สร้างความร้ายแรง (พินรอง รามสูต, 2557) เช่น

การลดทอนความเป็นมนุษย์ การเรียกบุคคลอื่นด้วยคำศัพท์ที่ใช้กับสัตว์ชั้นต่ำ หรือสิ่งปฏิกูล เช่น “พวกขยะสังคม” “พวกปรสิตกัดกินประเทศ” “หน้าตาแบบนี้สันดานก็คงเหมือนสัตว์เลื้อยคลาน”

การเหยียดหยามอัตลักษณ์ การโจมตีรูปร่างหน้าตา (Body Shaming) ชชาติพันธุ์ หรือสถานะทางสังคม เช่น “พวกบ้านนอกคอกนา” “อีอ้วนดำ” “คนระดับนี้จะไปมีปัญญาทำอะไรได้”

การบิดเบือนความจริง (Disinformation/Defamation) การโพสต์ข้อความพาดพิงโดยใช้ “คำใบ้” หรือ “อักษรย่อ” ที่จงใจชี้แนะให้สังคมเข้าใจผิดและรุมประณามเป้าหมาย เช่น “นางเอกหน้าหวานที่ชอบสร้างภาพว่าเป็นคนดี แท้จริงแล้วแอบไปแย่งสามีชาวบ้าน ชาววงในคอนเฟิร์มว่าท้องแล้วจ้า” (ทั้งที่ไม่มีมูลความจริง)

ภาษาสะท้อนความรู้สึกนึกคิดและจิตใจอย่างไร

เมื่อพิจารณาข้อความเชิงลบเหล่านี้ เราสามารถวิเคราะห์กลับไปถึงสภาพจิตใจและความคิดของ ผู้ส่งสารได้ดังนี้

1. สะท้อนความเปราะบางและปมด้อยในจิตใจ ผู้ที่มักจะใช้ภาษาโจมตีหรือกดผู้อื่นให้ต่ำลง มักเป็นผู้ที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงในตนเอง (Insecurity) การด่าทอผู้อื่นเป็นกลไกป้องกันตัวทางจิตวิทยา (Defense Mechanism) แบบหนึ่งที่พยายาม

ที่มาภาพ <https://i.pinimg.com/736x/88/c5/9e/88c59e7d2cd32f3961a6af97b7cf99ec.jpg>

สร้างความรู้สึกว่าตนเองเหนือกว่า หรือเพื่อระบายความคับข้องใจในชีวิตของตนเองออกมาใส่ผู้อื่น (American Psychological Association, 2020)

2. สะท้อนการขาดความเห็นอกเห็นใจ การใช้คำพูดที่โหดร้ายและคอมเมนต์สนุกสนานบนความทุกข์ของผู้อื่น แสดงให้เห็นถึงภาวะบกพร่องในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้เขียนมองเป้าหมายเป็นเพียง “วัตถุ” สำหรับระบายอารมณ์ ไม่ใช่มนุษย์ที่มีความรู้สึก

3. สะท้อนกระบวนการคิดที่ตื้นเขินและอคติ การบิดเบือนความจริง หรือการริบด่วนสรุปเพื่อโจมตีใครสักคน สะท้อนถึงการขาดวิจารณญาณและการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) บุคคลเหล่านี้มักใช้ความรู้สึกส่วนตัวหรืออคติเป็นที่ตั้ง มากกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริง

การวิเคราะห์ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์

ในแง่ของภาษาศาสตร์ (Linguistics) การโพสต์ข้อความพาดพิงและสร้างความเกลียดชัง สามารถวิเคราะห์ได้หลายมิติ

วั จ น ป ฎิ บั ตี ศ า ส ต ร์ (Pragmatics)
นักภาษาศาสตร์จะมองว่าภาษาคือ “การกระทำ” (Speech Act Theory) การโพสต์ข้อความไม่ได้เป็นเพียงการเรียงร้อยตัวอักษร แต่เป็นการกระทำที่มีเจตนา (Illocutionary Act) เช่น เจตนาทำลายชื่อเสียง เจตนาปลุกปั่นให้เกิดความเกลียดชัง และส่งผลกระทบต่อผู้รับสาร (Perlocutionary Act) คือทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์โกรธคล้อยตาม หรือทำให้ผู้อ่านพาดพิงเกิดความอับอาย (Austin, 1962; Searle, 1969)

ที่มาภาพ <https://unsplash.com/photos/three-crumpled-yellow-papers-on-green-surface-surrounded-by-yellow-lined-papers-V5vqWC9gyEU>

อรรถศาสตร์ (Semantics) และวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) การเลือกใช้คำศัพท์ (Lexical Choice) มีนัยยะแอบแฝงเสมอ การใช้คำนามที่เป็นเชิงลบสุดขั้ว หรือการใช้คำคุณศัพท์ที่แสดงอารมณ์รุนแรง เป็นการสร้าง “กรอบความคิด” (Framing) เพื่อล้าสมองผู้อ่านให้มองผู้ถูกพาดพิงในแง่ร้าย นอกจากนี้ การใช้ภาษาแบบคลุมเครือ (Vagueness) เช่น การไม่เอ่ยชื่อตรง ๆ แต่ให้เบาะแสมากพอที่สังคมจะชี้เป้าได้ เป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางกฎหมาย แต่ในทางภาษาศาสตร์ถือเป็นการจงใจสื่อสารความหมายโดยนัย (Implicature) อย่างชัดเจน (Grice, 1975)

ปรากฏการณ์บนเฟซบุ๊ก: การพาดพิงและคอมเมนต์ในทิศทางเดียวกัน (Echo Chamber)

กรณีของการโพสต์เฟซบุ๊กพาดพิงบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหาย สิ่งที่มีกตามาคือปรากฏการณ์ “การรุมประชาทัณฑ์ออนไลน์” (Cyber Mob) เมื่อมีโพสต์ที่ใช้อารมณ์รุนแรงหรือแฉเรื่องราวที่กระตุ้น

ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึง “ห้องเสียงสะท้อน” (Echo Chamber) (Sunstein, 2001) และ “พฤติกรรมอุปาทานหมู่” (Mob Mentality) เมื่อผู้คนเห็นข้อความที่มีคนกดไลก์หรือเห็นด้วยจำนวนมาก พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามและแสดงความเห็นที่รุนแรงขึ้นเพื่อเรียกร้องความสนใจและแสดงความเป็นพวกเดียวกัน (Ingroup Favoritism) ภาษากลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความบันเทิงบนความฉิบหายของผู้อื่น การคอมเมนต์ด่าทออย่างเมามันสะท้อนให้เห็นถึงภาวะที่ผู้คนในสังคมถูกปลดปล่อยจากความยับยั้งชั่งใจ (Online Disinhibition Effect) (Suler, 2004) เพราะรู้สึกว่าคุณเองมีตัวตนที่ซ่อนเร้นอยู่หลังแป้นพิมพ์

ผลกระทบของการใช้ถ้อยคำสร้าง

ความเกลียดชังและการบิดเบือนความจริง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการใช้ภาษาเหล่านี้มีวงกว้างและรุนแรงในหลายระดับ

ที่มาภาพ <https://unsplash.com/photos/two-white-speech-bubbles-sitting-on-top-of-a-brown-surface-sWRPYgjpygQ>

1. ผลกระทบต่อระดับปัจเจกบุคคล (ผู้ถูกระทำ)

การถูกโจมตีด้วยภาษาที่สร้างความเกลียดชังและคำโกหก สร้างบาดแผลทางจิตใจ (Psychological Trauma) ที่ลึกซึ้ง ผู้ถูกพาดพิงอาจเกิดภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล สูญเสียความเคารพในตนเอง และในกรณีที่ร้ายแรงอาจนำไปสู่การทำร้ายตนเอง นอกจากนี้ยังทำลายชื่อเสียง หน้าที่การงาน และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งแม้ภายหลังจะมีการพิสูจน์ความจริงหรือชนะคดีฟ้องร้องหมิ่นประมาท แต่ “รอยมลทิน” ทางดิจิทัล (Digital Footprint) ก็ยากที่จะลบเลือนให้หายไปทั้งหมด

2. ผลกระทบต่อระดับสังคม การปล่อยให้มีการใช้ประทุษวาจาและการบิดเบือนความจริงอย่างแพร่หลาย จะนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานใหม่ที่บิดเบี้ยว สังคมจะเกิดภาวะ “ความคุ้นชินกับความรุนแรง” (Normalization of Violence)

ผู้คนจะมองว่าการด่าทอหรือเหยียดหยามผู้อื่นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ทำได้บนโลกออนไลน์ สิ่งนี้ทำลายความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และทำให้พื้นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความเป็นพิษ (Toxic Environment) ซึ่งบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาสังคมอย่างมีเหตุผล

3. ผลกระทบต่อผู้กระทำเอง ผู้ที่โพสต์หรือคอมเมนต์สนุกสนานในท้ายที่สุดก็อาจต้องรับผลกระทบจากการกระทำของตน ทั้งในแง่ของกฎหมาย เช่น การถูกฟ้องร้องตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ หรือกฎหมายหมิ่นประมาท ซึ่งมีโทษทั้งจำและปรับ และในแง่ของภาพลักษณ์ หากนายจ้างหรือสังคมรอบข้างรับรู้ถึงพฤติกรรมการใช้ภาษาที่ก้าวร้าว ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและอนาคตของบุคคลนั้น

“

การเลือกใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง... ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเก่งกาจหรือความเหนือกว่า ทว่ากลับเป็น
การปล่อยให้เห็นถึงความอ่อนแอ อคติ และการขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้พูดเองอย่างหมดจด

ภาษาคือภาพสะท้อนที่ซื่อสัตย์ที่สุดของจิตใจมนุษย์ การเลือกใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง บิดเบือนความจริง และคอมเมนต์ผสมโรงเพื่อทำลายผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเก่งกาจหรือความเหนือกว่า ทว่ากลับเป็นการปล่อยให้เห็นถึงความอ่อนแอ อคติ และการขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้พูดเองอย่างหมดจด

ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารกระจายตัวอย่างรวดเร็วเพียงปลายนิ้วสัมผัส การรู้เท่าทันภาษาและการตระหนักรู้ถึงผลกระทบของคำพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญยิ่ง การแสดงออกซึ่งเสรีภาพทางความคิดจะต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบเสมอ เราทุกคนควรตระหนักว่า ทุกตัวอักษรที่เราพิมพ์ลงไปบนโลกออนไลน์สามารถเป็นได้ทั้งดอกไม้ที่สร้างสรรค์สังคมและคมมีดที่กรีดทำลายชีวิตผู้อื่น การยกระดับจิตใจและปัญญา จึงเริ่มต้นได้ง่ายที่สุดผ่านการกลั่นกรอง "ภาษา" ก่อนที่จะสื่อสารออกไปนั่นเอง

บรรณานุกรม

- พิรงรอง งามสุด. (2557). *ประทุษวาจา (Hate speech) กับความท้าทายในสังคมไทย*. โครงการวิจัยและสนับสนุนวิชาการเพื่อการสื่อสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- American Psychological Association. (2020). *APA dictionary of psychology*. <https://dictionary.apa.org/>
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh University Press.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics: Vol. 3. Speech acts* (pp. 41–58). Academic Press.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 321–326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Sunstein, C. R. (2001). *Echo chambers: Bush v. Gore, impeachment, and beyond*. Princeton University Press.